

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата філософських наук, доцента Александрової М. В.
на дисертацію Біленької А. М.

**«Еволюція сценічного слова в українському театрі та кінематографі:
історико-культурний контекст (XX – перша чверть XXI ст.)»**
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 034 – Культурологія,
галузь знань – 03 Гуманітарні науки

1. Актуальність теми дисертаційної роботи. Дисертаційне дослідження Біленької А. М. присвячене вельми актуальній темі, оскільки вивчення культуротворчого потенціалу української сценічної мови в театрі та ігровому кіно XX – першої чверті XXI ст. як чинника формування національної ідентичності є на часі. Повномасштабне вторгнення в Україну спровокувало ревізію наукових рефлексій щодо спроможності мови бути не тільки одним зі складників національної ідентичності, а ще й одним із чинників її формування. Вагомості набуло дослідження зв'язку між суб'єктом, мовою та культурою та закріплення за мистецтвом ідеологічної місії в культурно-інформаційній складовій.

2. Обґрунтованість та достовірність наукових положень, результатів і висновків дисертації досягнуто коректністю постановки мети і завдань дослідження, потужною науково-теоретичною базою та достатністю емпіричних даних. Застосування культурологічного та мистецтвознавчого підходів, їх наукового інструментарію та розгалуженої методологічної бази, дало змогу системно вивчити об'єкт та предмет дослідження та проаналізувати сценічну мову в театрі та ігровому кіно як вагому складову культуротворчих можливостей української мови в мистецтві.

3. Наукова новизна отриманих результатів полягає в комплексному дослідженні сценічного слова в українському театрі та ігровому кіно XX – першої чверті XXI ст. як носія сенсів ідентичності в національній культурі, відображеній в інтонуванні мовного малюнку ролі. Показано культуротворчий потенціал вербального виміру театру та ігрового кіно; встановлено зв'язок між художнім образом і архетипом національної культури через мовну експресію актора.

4. Практичне значення дослідження полягає в можливості використовувати результати дослідження у творчих проектах із розробки творів театральної та кіноіндустрії. Теоретичний доробок може бути залучений при подальших розвідках зі сценічної мови в театрі та ігровому кіно.

5. Повнота викладеного матеріалу в наукових публікаціях. Виклад основних результатів дослідження представлено у **фахових наукових публікаціях (3 одноосібних та 1 у співавторстві)**, у виданнях, які включено до переліку фахових наукових видань України. Робота пройшла належну апробацію в 10 наукових конференціях різного рівня.

6. Структура та зміст дисертації, її завершеність та відповідність встановленим кваліфікаційним вимогам щодо оформлення.

Структурованість дисертації, логіка викладення матеріалу, мова написання тексту виявляє високий рівень професійної обізнаності дослідниці.

Структурно робота представлена вступом, трьома розділами і висновками.

У вступі обґрунтовано актуальність та своєчасність обраної теми, наведено її зв'язок з науковими темами та програмами, визначено наукову новизну та практичне значення дисертації.

У розділі 1 «Теоретико-методологічні засади дисертаційної роботи» досліджено історіографічну та джерельну базу, сформовано методологію дослідження та понятійний апарат, окреслено специфіку культурологічного та мистецтвознавчого аналізу заявленої теми.

Розділ 2 «Історико-культурна динаміка сценічного слова в українському театрі та ігровому кінематографі ХХ ст.» розглянуто культуру і специфіку сценічного слова в українському театрі й ігровому кінематографі ХХ ст.

Розділ 3 «Архетипи української національної культури в сценічному слові українського театру та ігрового кіно 1991-2023 рр.» присвячений аналізу конструювання української національної ідентичності в театрі та ігровому кіно років Незалежності; дослідженню вербального малюнку архетипу чоловіка в українських спектаклях та ігрових фільмах 1991-2023 рр. Досліджено сценічну мову в архетипі жінки в українському театрі та ігровому кіно років Незалежності.

У загальних висновках представлені основні результати дослідження. Поставлені в даній розвідці мета та завдання були досягнуті.

Список використаних джерел містить ґрунтовний перелік наукових праць. Дисертаційне дослідження виконано на першоджерельному матеріалі (вистави та фільмографія). Залучено достатню кількість наукових літературних джерел, частина з яких – закордонні видання.

Таким чином, дисертація Біленької А. М. «Еволюція сценічного слова в українському театрі та кінематографі: історико-культурний контекст (ХХ – перша чверть ХХІ ст.)» подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 034 Культурологія, повністю відповідає вимогам МОН щодо кваліфікаційних праць певного рівня, зокрема Наказу Міністерства освіти та науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року №40 (з наступними змінами) та пп. 5-7 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 341 від 21.03.2022 р.).

7. Відсутність порушення академічної доброчесності. Звіт перевірки тексту дисертації на унікальність за допомогою антиплагіатної системи

StrikePlagiarism засвідчив відсутність плагіату та високий рівень унікальності тексту. Особисте ознайомлення та аналіз тексту підтверджує відсутність у пропонованому дослідженні порушень принципів академічної доброчесності.

8. Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Теза про культуротворчі можливості сценічного слова як носія сенсів національної ідентичності потребує додаткової аргументації.

9. Загальний висновок. Дисертація Біленької А. М. «Еволюція сценічного слова в українському театрі та кінематографі: історико-культурний контекст (XX – перша чверть XXI ст.)», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 034 Культурологія, є самостійною, цілісною і завершеною науковою працею, що присвячена актуальній темі дослідження. Виходячи зі змісту дисертації і публікацій здобувачки за обраною темою є всі підстави зробити висновок, що Біленька А. М. заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 034 Культурологія.

Рецензент,
кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри культурології та
медіакомунікацій Харківської
державної академії культури

Марина АЛЕКСАНДРОВА

